

Eraberrituak mende berriari begira

JOSU EGIREUN / PAUL NICHOLSON

Paris, 2000. urtearen ekaina, Europako Batasunak abenduan Nizan burutu behar duen goi bilerari begira ehunka mugimendutako burkideak bildu dira ATTACek antolatutako bileran. Bileraren azken gaia mundu mailan Porto Alegren antolatu nahi den Munduko Gizarte Foroaren berri ematea da. Bernard Cassen-ek egiten ditu azalpenak: duela hilabete batzuk bi paulista (Brasilgo Sao Paulokoak) hurbildu zirela *Le Monde Diplomatique*-koengana proposamen bat luzatuz: urteko munduko enpresaburuek Davosen egiten duten Munduko Ekonomi Foroaren aurrean Foro Alternatiboa antolatu behar zela eta euren iritziz horren ardura *Le Monde Diplomatique*-k hartu behar zuela.

Ordurako 1994ko abenduan zapatisten matxinadak neoliberalismoaren aurkako borrokaldi berri bati eman zion hasiera Chiapas aldean, eta bi urte geroago *Neoliberalismoaren aurkako Galaxiarteko Topaketak* berebiziko garrantzia izan zuen borroka ren aldi berri horretan. Baina Foroa asmatu zutenen artean erreferentzia nagusiak beste bi izan ziren: bata, ordura arte Nazio Batuen urteko giza garapenari buruzko biltzarren aurrean gobernuz kanpoko erakundeen artean mamitzera heldu zen aldarrikapen al-

- ▮ **Josu Egireun** Hemen eta Munduan herri ekimeneko kidea da.
Paul Nicholson *Via Campesina*-ko kidea da. Biek Porto Alegreko Munduko Gizarte Foroan hartu dute parte.

ternatiboa; bestetik, Seattleko matxinadak piztutako borrokaldira zuzen eta erradikalak irekitako bideak.

Cassenen eta *Le Monde Diplomatique*-koen erantzuna zera izan zen: Gizarte Foroa egitearen ideia ona zela, baina ez zela Europan egin behar, hegoaldeko herri batean baizik, horrela ekonomikoaren eta sozialaren arteko antinomiarik iparraren eta hegoaren artekoa gehituz. Eta gainera eurek bazutela hegoalderako proposamena: Porto Alegre hiria, PTren agintepean hamabi urtez kapitalismo neoliberalaren aurkako politikak bideratzen zeramatzana, ordurako nahiko ezaguna zen «aurrekontu parte-hartzailea» ekimenaren bidez.

Paulistek Brasilerara itzuli eta handik gutxira Foroa antolatzeke aukeraren berri zabaldu zuten munduko bazter guztietara: Brasilgo zortzi erakunderen artean (sindikatuak, Gobernu Kanpoko Erakundeak...) osatutako batzorde eragilea eratu eta prozesua abian jarri zuten.

Ordutik hona hiru urtez Foroa Porto Alegren egin da (nahiz eta hori hasierako asmoa ez izan), eta urtetik urtera parte-hartzaileen kopurua handituz joan da: hasierako 13.000tik azkeneko 100.000ra; salbuespenak salbuespen, horren esangura da urtetik urtera neoliberalismoaren aurkako (eta azken urtean gerraren aurkako) jarrera gero eta zabalagoa, indartsuagoa, dela mundu osoan.

Baina zertarako balio du horrelako ekitaldi batek? Eta, batez ere, zertarako balio digu Euskal Herritik hartaraino hurbiltzen garenontzat? Ziuraski ez dago erantzun bakar bat, eta hemen jarriko dugunak huts asko eta, agian, akats bat baino gehiago izango ditu, baina batzuk zein besteak ez bai zabalaren bidez gaindituko ditugulakoan, hona hemen gure iritziak.

Dena den, galdera horiei erantzuten hasi aurretik zera aipatu behar: zapatisten matxinadak hautsak harrotu zituenetik, neoliberalismoaren aurkako mugimenduak era berriak zekartzen hegaletan, Seattlen erabat ziurtatu zirenak: antolaketa irekia, horizontala eta parte-hartzailea, mugimenduen arteko aniztasun ideologikoa, politikoa, kulturala, eta kontsentsuak inoren koloreak ezabatu gabe eraikitzeke helburua; borroka zein erakunde ezberdintza

sunak (GKEenak zein edonolako mugimendu eradikale-
nak) aintzat hartzea inor baztertu gabe; egiturarik gabeko
antolaketa bultzatzea... inolako zuzendaritzarik gabea.
Pragan oihukatu zen bezala: *mugimendu honek ez du lider-
gorik eta horren beharrik ere ez du*. Eta honek metodologia
berria ekarri zuen mugimenduak edo borroka berriak an-
tolatzerakoan: malgutasuna, egiturarik gabeko koordina-
zioa, mobilizazioari lehentasuna ematea edonolako adie-
razpen politiko sakonei baino.

Borrokan arnastu, borrokari hauspoa eman

Porto Alegreko Foroa mugimendu horren eta mugimendu horrek indartu dituen ezaugarri horien ondorioa da: gune irekia, neoliberalismoaren aurka azaltzen den edozeinentzako tokia, inork berea egin ezin duena. Eta horren adierazlerik nabarmenena litzateke, lehendabiziko urtean (121 herrialdetako 13.000 pertsona) Ignacio Ramonetek Foroaren emaitzatzat jo zuena: *Washingtongo kontsentsuaren aurrean, Porto Alegreko kontsentsua jaio da*; nahiz eta Porto Alegreko Forotik ez zen atera inolako adierazpen programatikorik, bertako aniztasuna gordetzeak horretarako aukerarik ez zuelako ematen.

Porto Alegreko Foroa hausnarketarako, eztabaidarako, borrokatzen zen neoliberalismoari alternatibak asmatzeko... antolatu zen. Batek baino gehiagok uste zuen Munduko Gizarte Foroa sistemaren eta mugimendu berriaren tarteko bide bat zela, neoliberalismoari aurre egiteko kaleko altxamenduak baino alternatiba mamitsuagoak behar zirelakoan. Baina Porto Alegrek, ordura arte egindako borrokaren seme izanik —eta bertako parte-hartzaile kopuru nagusia borroka horretan aritutakoa—, ezin zion borrokari bizkarra eman, eta horren ondorio zuzena izan zen borrokatik arnasten zuen Gizarte Foroaren mugimenduentzako hauspoa bilakatu zela.

Esan daiteke, bada, hasiera-hasieratik inork Porto Alegreko Foroa neoliberalismoaren alternatibaren Foroa ez ezik mobilizazioen alternatiba gisa ikusi nahi bazuen, as-

mo horrek porrot egin zuela. Porto Alegren eztabaidatu ziren, bai, alternatibak; baina batez ere mugimenduen go-goek, asmoek eta helburuek hartu zuten lehentasuna. Halabarrez gainera, zeren eta neoliberalismoaren alternatibak borroka ren bidez, borroketan altxatzen diren errendikazioetan gauzatzen baitira... ez dira zerutik etortzen, edo ezerezetik asmatzen.

Horrek guztiak Foroaren emaitza aberastu zuen. Zergatik? Alde batetik, neoliberalismoaren aurkako Foro batean parte-hartze sutsuenak neoliberalismo horren aurka borrokatzen zutenek osatu zituztelako, sare telematikotik buruz buruko harremanetara pasatuz. Eta hori guztia mugimendu horrek eraiki duen kultura politiko berri batean oinarrituz: horizontalitatean (ez dago zuzendaritzarik, koordinazio irekiak baizik), aliantzak lantzeko metodologian (prozesu irekiak, kontsentsuan oinarrituz, aniztasuna eta ezberdintasunak gordez —«aniztasunean datza gure indarra» litzateke ondorioz sakonena—)... beti borrokarako konpromisoan.

Zertan izan zen aberatsa? Gutxienez lau esparrutan:

a) *Neoliberalismoaren ezagupenean.* Porto Alegreko topaketak bizi-bizian, ez liburuetan ez sarearen bidez, erakutsi zigun: munduko bazter guztietan politika neoliberalaren ondorioak berdin samarrak direla; diferentzia ez dagoela iparraldekoa edo hegoaldekoa izatean, sistemaren erasoak non-nahi antzekoak direla (nekazaritza arloan zein etxebizitza politikan; lan baldintzetan zein zerbitzuen pribatizazioan...), eta, beraz, ezbaian dagoena ez dela iparralde eta hegoaldearen arteko eredu, baizik eta eredu neoliberal eta justizia sozialean eta pertsona zein herrien autodeterminazioan oinarritutako eredu. Ezagupen honek bi ondorio izan zituen: bata, elkarlanerako eremu zabala irekitzen zuela guztion artean; bagenuela hamaika arrazoi, hamaika gauza amankomunean neoliberalismoari aurre egiteko. Seguruenik Ramoneten «kontsentsu» famatu horren iturriak hemendik edaten zuen. Eta, bigarrena, horrela izanik indarrak bildu behar genituela aurrera egiteko. Horretarako eredu mobilizazioetan landutako kultura politiko berri horrek izan behar zuen.

b) *Iritzi zein jarduera ezberdinen arteko elkarrizketa, trukaketa.* Bildutako guztiak neoliberalismoaren aurkako jarrera genuen, baina ez ginen guztiok jarrera berberekoak, eta Foroak gure arteko ezbaietarako eta esperientzien trukaketarako aukera ematen zigun. Oso kolore ezberdineko jendearen artekoak. Inork ezkerreko esparrua kolorez margotzen duenean larrosatik beltzera egiten badu, ez dugu esango han muturretik muturrerainoko tartea beteta zegoenik, baina bai esparrua oso zabala eta anitza zela. Zentzu horretan, gainera, zera azpimarratu behar da: Porto Alegreko Foroa neoliberalismoaren aurka borrokatzen zutenen eta borroka horiei bizkarra ematen zioten gizarte eragileen arteko elkarrizketarako gunea ere izan zela, zubiak ireki zituela.

Gauzatze hau norabide bikoia zen: alde batetik, borroketan parte hartzen ez zuten gizarte eragile horiek (gehienbat sindikatuetakoko konfederazio nagusiek, baina baita beste batzuek ere) halabeharrez onartzen zuten kale borroken legitimitatea, eta, borrokatzen zutenen aldetik, sistemari aurre egiteko guztion beharra ere ikusten zen. Harreman honek ez du izan bide jakin bat eta kontraesan ez josita dago, baina egoera aldatuz doa.

c) *Gizarte mugimenduen agenda osatzeko tresna.* Orokorrean, Foroaren egitura konferentziek, mintegiek, tailerrek, panelek (edo mahai inguruek) eta testingantzek osatzen dute. Horietan biltzen den parte-hartzaile bakoitzak bere helburu propioa du: batzuek euren ikerkuntzak ezagutzera eman, beste batzuek ordezkatzeko duten erakunde edo mugimenduen borroka, izaerak eta proposamenak aurkeztu... Eta tartean denetarik: zapalkuntza gordinen salaketa; kultur gintza berrien aldarrikapena... Horren harira, eta Foroak eskaintzen zuen abagunea profitatuz, nazioarteko borroka sare batzuek (Via Campesina, Focus on the Global South, ATTAC...) bilerak izan zituzten kezka baten inguruan: Foroa eztabaida hutsean gera ez zedin, zer egin neoliberalismoaren aurkako borroka indartuta ateratzeko bertatik. Eta, proposamenak proposamen, Foroaren azken bi egunetan gizarte mugimenduen arteko biltzar ireki baterako deialdia zabaldu zen, non hurrengo hamabi hilabetera-

ko borroka ardatz batzuk adosteko proposamena eraman zuten. Eta hori izan zen Foroari osotasuna eta gizarte mugimenduen aurrean zentzua eman ziona.

Esan beharrik ez dago biltzar horretara ez zirela hurbildu Forora joandako hainbat eta hainbat gizarte erakunde, batik bat sindikatu nagusiak, Gizarte Erakunde potolo batzuk eta ezta borroka honetan beren tokia duten sare batzuk ere. Baina azkenean bost kontinenteetako 150 erakunderen artean adostutako adierazpena eta agenda gauzatu ziren, eta horrek hauspoa eman zion mugimenduari mundu osoan. Ikusi besterik ez dago Via Campesinak urtero apirilaren 17an nazionarte mailan deitzen duen borroka egunak hartu duen bultzada, eta Foroaren ostean ALCaren eta G8ren bileren inguruan (Quebecen eta Genoan, hurrenez hurren) burutu ziren mobilizazio garrantzitsuak.

Aldi berean, dinamika horrek bere eragina izan zuen Foroaren baitan. Hots: Foroa ez zen ez bai edo hausnarke-ta gunea soilik, baizik eta mugimenduen arteko sareak antolatzeko eta borroka aurrera eramateko tresna ere bai. Era horretan, Foroa ezin da ulertu ekitaldi bat bezala baizik eta prozesu gisa, prozesu horren norabidea bertan biltzen diren arteko harremanek eta indar erlazioek markatzen dutelarik. Eta hori urterik urte neurtu behar den gauza da. Ezin da inolaz ere pentsatu Foroa berez okerreko bidetik salbu dagoela. Dena dela, Porto Alegrekoaren gerizpean antolatu diren gainerako Foroek izaera berbera izan dute: irekiak, anitzak, ezbairako gunek, sareak zein borroka antolatzeko tresna baliagarriak izan direla ezin uka. Besterik aipatu gabe, hor dugu Florentzian burutu zen Europakoa, nondik atera baitzen Gerraren aurkako Otsailaren 15eko deialdia.

d) Aniztasunaren eremua. Baina ziur gaude hau guztia ez litzatekeela posible izango Foroaren izaera aniztasunean eta ezberdintasunaren onarpenean oinarrituko ez balitz. Era horretan, esan behar da Foroaren aurretik aniztasun horren erakustoki apartak izan zirela ere zapatistek antolatutako Neoliberalismoaren aurkako Galaxiarteko Topaketa, Seattlen Munduko Merkataritza Erakundearen aur-

kako borroka, Pragakoa... Guztietan kontsentsuaren kultura berri bat garatuz joan zen: berdintasunean oinarrituta, elkarren arteko ezberdintasunak errespetatuz eta inolako hierarkiarik gabe. Gainera, sarritan, ezberdintasunak hain dira handiak, ezen ez baitute adierazpen sendorik adosteko betarik ematen. Hori gertatu zen, esaterako, 2001ean G8ren aurkako mobilizazioak antolatzeke Genoako Gizarte Foroan.

Horrek guztiak izan ditu, gainera, esperientzia zabalagoak. Esaterako, Europako Gizarte Foroan: ez zen soilik topagunea antolatzeera heldu, baizik eta ahalik eta esparru zabalena irekitzeke ahaleginak egin ziren, espazio horretara ahalik eta gizarte eragile gehien erakartzeko. Eta neurri handi batean Florentziako Foroaren arrakasta horri lotu behar zaio.

Porto Alegretik Euskal Herrira

Foroak, edo Foroek, izan dute beste hainbat gauza aipagarri eta gogoangarri. *Jakin*-eko monografiko honetan bertan horretaz beste batzuk arituko direnez, azal dezagun nola ikusi dugun Euskal Herritik Munduko Gizarte Foro hau.

Lehenik eta behin, hara hurbiltzerakoan bertan ikusitakoak eta ikasitakoak erreferentzia bilakatzen dira Euskal Herrirako —nahiz eta egun batetik bestera ez gauzatu bertan—, mugimendu honek duen sakotasuna berandu baino lehen mundu osora zabaltzen ari delako eta berak isurtzen duen kultura politiko berri horrek berebiziko garrantzia duelako edonongo gizarte mugimenduentzat.

Dena den, urteen erakutsi digu sekulako aldea dagoela han ikusitakoaz eta hemen gauzatutakoaz. Eta horretan zerikusi handia du herri bakoitzeko mugimenduen historiak eta nortasunak. Egoerak ezin dira batetik bestera bere osotasunean eraman. Foroak eman digun gauzarik baliagarriena hasieran aipatu dugun metodologia eta kultura politiko berri horren ezaugarriak dira. Horretan erreferentzia bat dugu. Baina erreferentzia besterik ez. Porto

Alegreko Foroa esperientzia bat besterik ez da, eta Europakoak bapo erakutsi zigun hobetzerik ere badagoela.

Ziurrenik, Euskal Herrikoari zein besteei begira, balantzea egiterakoan lau izango ditugu datu erreferentzialak: antolaketa prozesua, neoliberalismoaren aurkako irizpide eta borroken gune izatea, duen erakargarritasuna (gizarte mugimenduetan zein gizartean), eta borrokei ematen dien hauspoa.

XX. mendeko azken hogeitabost urteetan, gizarte mugimenduen porroten ondorioz, bazirudien neoliberalismoaren amaierarik gabeko bidea ireki zela. Baina XXI.era heltzerakoan ikusi dugu mende berriaren aurrean baditugula neoliberalismoari aurre egiteko borroka era berriak, eta dinamika horri eutsi behar diogu tinko.¶